

پازار ایرتسی

فی ۱۵ محرم سنه ۱۳۲۹

وفی ۳ کانون نانی سنه ۱۳۲۶

جمعیت علمیہ اسلامیہ نیک ناشر افکاریدر

صاحب امتیاز :

فاتح مجیز درسعاملرندن

استانبول مبعوثی

مصطفیٰ عاصم

سر محرر :

فاتح مجیز درسعاملرندن

نوقاد مبعوثی

مصطفیٰ صبری

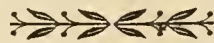
مدیر مسئول :

مکتب قضاء معاملرندن

کایسلی منیر

مندرجات

ادبیات	دیتک اهمیت اقتصادی سی شرف الدین
غزل سعود المولوی	هوامک حواص اوزرنده کی حقوقی م . صفوت
نظم و اشکالم نظم طاهر المولوی	تمیز بورکلی بر کویلی م . صفوت
کاشانه بر نظر عمر نصوحی	بیان الحق غزته سنه مکتوب خلیل الرحمن
ابراز حمیت	اون بش، اون آلتی سنه اول یا زلمش اثر لرمندن
	ع . خیری

نسخه سی ۱ غروشددر

آبونه اجرتی (پوسته اجرتیله برابر در)

ممالک اجنبیه ایچون :

۱۳ ، ۰۰ فرانق

» ۶ ، ۵۰

استانبول وولایات ایچون :

بر سنه لکی ۵۰ غروش

التي آیلنی ۲۵ »

درج اولنیمان اوراق اعاده ایدلمز

قارئلرمنزه

۱ کثر مقالاتنه آیات کریمه واحادیث نبویه درج ایدلمش بولندینی نظراعتباره آلنه رق رعایتسزلکده بولنلمامسی رجا اولنور .

درسعادت

محمود بك مطبعه سنده طبع اولنمشدر

بیان الحق

قواله ده کی معارف اداره سندن شکایتده بولنه ییلمک ایچون اول مشتکی الیهی : مرجعی شکایتدن وارسته کورمک ایجاب ایدر .

معارف ناظر بمنزک مجلس مایده اتفاق آرا : ایله اعتماد رأی قراندیغنی کورن ملتہ ، — طرفدارانک تعیری وجهله — مشروطیتک جلوه لرینه فقط بویله — سویمسز جلوه لرینه صبر ایتمه لرینی توصیه دن بشقه شمذیلک بر دییه جکمز یوقدر .

اون بش ، اون الی سنه اول یازلمش اثرلرمدن :

افعال الیهیه

مابعد

(وجه اول)

جناب اللہک افعال عیددن عدمی بیلدیکی فعلک قولدن صدوری اصل متمتع ایسه وجودنی بیلدیکی فعلکده عیددن صدوری اولیله جه واجیدر ، یوقسه علم الہینک جهله انقلابی — که محاسن — دائرہ جوازہ کیرر . حالبوکه فعل عیدک بوجوب ایلہ امتناعدن قورتولشیده یوقدراشته بوعدم خلاص ایسه وولک اختیارنی مبطلدر . چونکہ واجب ایلہ متمتعہ قدرتی کافی دکلدرد . بو صورتده تکلیف وامثالی شہیلر ؛ ای معتزلہ ! ! سزک دیدککمز کی مستقلا قدرت اختیار عبده مبتنی بولندیغندن باطلدر . بناءً علیہ خلق افعال مسئلہ سنده بزہ (یعنی اهل سنتہ) زعمکمز جه فادال لازم کلیورسه اشیایہ متعلق علم الہی مسئلہ سنده سزہ (یعنی معتزلہ) عینیلہ او فسادات لازم کلیور .

عقلاہپ برارہ یہ طویلانسہ لر بوجہ اوزرینہ بر حرف بیلہ ایرادینہ اقتدارلری یوقدر . مکرکہ معتزلہ دن هنامک

چونکہ مسلمانلرک تہذیب اخلاقہ خادم نمازکی مقدس بروظیفہ لرلی اولدی بی جہتله اورویا یلرک تیارولرہ احتیاجلرندن مسلمانلرک احتیاجلری لازم گلز دیه معقول و منطقی افاداتی هیچ یرسنہ صایانلرہ بردها حومر صایلیرمی « مخبر مخصوصی » قوالده محتشم مرکتب بایلیدی بومکتبی سالانیک خصوصی مکتبلری ذرہ حسنه اصعاد ایچون سالانیکلی برمدبر جلب ایددی معارف مدیریقه تقدیم ایدیلن توحید مکاتب استدعاسنه « تکلیف توحید مناسبدر انجق رشدیہ مکتبی معلم اوانک تحت نظارتندہ بولنسون » دیه کلن جواب موافقمیدر ؟ چونکہ رشدیہ معلملرینک اصول تدریسلری شایان تحسین بردجہ ذکارد « دیور بیہودہ یرہ از محترم رسالہ نی اشغال ایتمامک اوزرہ شمذیلک ایکی سوز سویلمکله اکتفا ایدہ جکم . برنجیمی جلب ایدیلن مدیرک اصول تدریس اسلامیه ذرہ قدر وقوفی یوقدر چونکہ ابتدائی چوجقلرینہ فرانسزجه اوقوتغنی تصویب ایتمشدر . شو حالده مہیتی ، اقتداری نہ دن عبارت اولدیغنی کوسترمش دیمکدر .

براسلام چوجغنی اولا اسلامجه ، تورکجه اوکرتیلیدر والا سود چوجغنه قوش آتی ویرلمش اولورکه بوکا اطبا راضی اولورمی ؟

چوجقلرک فطرتلرینی ، اسلامیتی قبولہ اولان استعدادلرینی محافظہ یہ همت ایتملی ایشته اصول تدریس اسلامیه بیلنلر بویله بیارلر .

عجبا برفرانسز چوجغنه اولان تکلیزجه اوکرتیلیرمی شو حالده بزنجون یا کاش بر یول طوتہ لم . ایکنجیمی رشدیہ معلمک اصول تدریسی یلک موافق اولدینی جہتله معارف مدیریتک بوخصوصده ویردیکی جوابی القشلہ مقدر . فی ۲۲ کانون اول سنہ ۳۲۶

قوالہ اعدادی خیری منتهی صنفندن

فہیل الرحمن

(وجه رابع)

ابولهب ، دائماً ایمان ایله مأموردر . حالبوکه ایمانی متمتعدر . چونکه جناب واجب اصلاً ایمان ائیمه جگنی خبر ویریور . ایمان ایسه صاحب سعادت افندمزی (صلی الله تعالی علیه وسلم) کتوردیکی احکام جلیله حقنده تصدیقدر . بی ذیشانک (صلی الله تعالی علیه وسلم) کتوردیکی احکامدن بریمی ده ابو لهبک عدم ایمانیدر .

بو صورتده ابو لهب ، حال ایماننده کننیدنک ایمان ائیمه جگنه ایمان ، تصدیق ائیمه جگنی تصدیق ائیمه جگنه مأموردر . مستمراً مصدق بولنسیله برابر عدم تصدیقی تصدیق ایسه وجداناً خلافی علم ضروری ایله بیلدیکی شیء تصدیقدر . یعنی ابو لهب مصدق بولنجه وجداناً علم ضروری ایله تصدیقی بیلدیکندن عدم تصدیقی تصدیق ، ابولهب ایچون ممکن دکدر . چونکه وجداننده خلافی مرکوزدر ، که ایشته او خلافده تصدیقدر . بو شویله طورسون ، بلکه اونک تصدیقته متعلق علمی ، کننیدنک عدم تصدیقی حقنده شرفورود ایدن خبر بیغمبری بی تکذیب ائیمسی موجبدر .

عدم ایماننه ایمان ایسه محالدر ؛ بو ، حالت واحدهده تصدیق ایله تکذیبک اجتماعی مستلزمدر . ایمان محال اولنجه ایمان ایله تکلیفده فائده متصورمیدر ؟ بو وجهله شو طرزده بر اعتراض اولنیور :

صاحب سعادت افندمزمک (صلی الله تعالی علیه وسلم) کتوردیکی شیلردن بیاینانلرینه ایمان ؛ واجبدر ، یوقسه مکلف بیلسون ، بیامسون مطلقاً کتوزدکارینه دکل ، بناءً علیه شو خبرک سه که عدم تصدیقیدر - حضرت پیغمبرک (صلی الله تعالی علیه وسلم) کتوردیکی احکامدن اولدیفنی ابولهبک بیلدیکنی تسلیم ائیمز ، که بوخصوصدهده تصدیق لازم کلسونده حالت واحدهده تصدیق ایله

مذهبی که حاشا ثم حاشا حجاب عالم السر والحقایا اشیایی وقوعندن اول بیلمز ، کلام جاهلاننه - نندن عبارتدر - التزام ایده ، دیدکدن صکره معتزله بونک اوزرینه طورمیورلرده اعتراضاً دیورلرکه :

ایکسینک بر برینه مطابقتی مناسبنه اوله رق علم ؛ معلومه تابعدر . بو مطابقتده ارانه جقشی ایسه معلومدر . کورولمز می که دیوارده رسمی یابلمش بر مارکیرک صورتی فرستیه مخصوص شکلهدر . زیرا بارکیر ؛ حد ذاتنده او رسمه مشاهددر . یالکیز شوقدر بر فرق وارکه ؛ بری جانمز ، دیکری ایسه جانلیدر . بونلرک بربرلرینه بکنزه ماملری ؛ اصلاً متصورمیدر ؟ مکرکی رسام عجمی اوله . بو صورتده مثلاً الله تعالی نک ، یارین معیق بر انسانک قیامتی بیلمسی ؛ اوکون کلنجه او انسانده قائم اولور ، حیثینه ملابس اوله رق متحققدر ؛ عکسی دکل . ائیدی فعلک وجوب و امتناعیه . قدرت و اختیار عبدهک مسلویتنده علمک هیچ مدخلی یوقدر . اگر اولسه وجود اولسون ، عدم اولسون . افعال الهیه سینه علمک تعلقندن ناشی حضرت لاهک فاعل مختار اوله ممسی لازم کلیر .

(وجه ثانی)

جناب واجبک افعال عباددن وجودنی اراده ایتدیکنی شیء ، قطعاً واقعدر ، عدمنی اراده ایتدیکنی شیء ده قطعاً واقع دکدر . بو صورتده عبدهک ، وجود یاخود عدمدن برینه اصلاً قدرتی یتمز .

(وجه ثالث)

فعل عبده ؛ فعل و ترک جابته ؛ استواننده متمتعدر ؛ رجحان ؛ استوایه مناقضدر . بونلردن برینک رجحانندن ایسه راجح واجب ، مرجوحده متمتعدر . بو صورتده عبدهک فعلنه قدرتی یتمز بناءً علیه جناب واجبک قولنی او فعل ایله تکلیفی باطلدر .

(سؤال)

(فاعل قبیح) ترکیبک معناسی ؛ اوقیچی ایجاد
واحدات ایدیچی ، دیمکدن بشقه بر شی دکلدر .

(جوابی)

بوسوز برشی دکل . صاحبدر ؛ هیچ احمیتی بوقدر .
ظالم ، ظلم ایله متصف بولاندر ، یوقسه دیگر محله او
ظالمی ایجاد ایدن دکل .

(مرجع ثالث)

فعل عبدك وجوب و امتناع وقوعی هم وجوداً همده
عدمأ قولك قصیدله عبدی اوفعله چاغریچیسنه تابعدر .
هرشی که قولك قصیدله اوفعله چاغریچیسنه تابعدر . بر
بشقه سنك خلق و ایجادیه وجوده چیقهماز . بناءً علیه
فعل عبدك وجودی ، بشقه سنك خلق و ایجادیه دکل ،
کندیسنك خلق و ایجاد ایله در .
صغرایه کلنجه دیرزکه :

آجلیله صوسزلنی نهایت درجه یه وارمش برانسان ؛
کندیسنی یالکیز طعام یاخود یالکیز صویه میل ایتدیرر ،
بردای بولنیه رق طعام ایله صوی بولسه شبه بوقدر که
او انسان هم قارنی طویوریر ، همده صوی ایچر .
کذلک آتسه کیرر کیرمن یا نه جفنی بیلان بر آدمک آتسه
کیرمنه چاغریچیسنی بولنمازسه قطعیدر ، که او آدم
آتسه کیرمن .

کبرایه کلنجه دیرزکه :

بر بشقه سنك ایجادی سایه سنده وجوده کلان ،
وجوب و امتناعده اراده عبده تابع دکلدر ؛ جائزدر ، که
او کیمسه عبد فعلی ایسته دیکی زمان ایجاد ایتسونده
ایسته مدیکی وقت ایتسون . معتزله نك دعواسنه عائد قیاس
ایسترسهك شو طرزده :

فعل عبد ایجاد الهیه اولسه هم وجوباً ، همده
امتناعاً عبدك اراده سنه عدم تبعیتی لازم کلیر . لازم
ایسه باطلدر ، دینجه :

تکذیبک اجتماعنی مستلزم بولنان محال کندی
کوستره بیادون .

ایراد مذکورک خلاصه سی ایسه بوجه آتیدر .
ایمان ، پیغمبر هر نه کتوردیسه جمله سی حقدر ،
معناسه اولان اجمالیدن عبارتدر .

ایشته بو تصدیق اجمالی بی ابو لهبک حائز بی محال
دکلدر . اما تصدیق تفصیلی بی حائز بی ، هم شو خبرک — که
عدم تصدیقدر — وجودنی بیلمسنه متوقفدر ، همده ایکی
تقیضک — که تصدیق ایله تکذیبدر . اجتماعنی موجبدر .
ایمدی ابو لهب تفصیلی محالسه ده تصدیق اجمالی دکل .

(وجه خامس)

معرفة الله ایله تکلیفک وقوعی ؛ اجماعاً ثابتدر .
بوصورتده اگر تکلیف ؛ معرفتک حال حصولنده ایسه
حاصلی تحصیل ایله تکلیفدر . بدیهیدر ، که حاصلی
تحصیل ؛ محالدر . بنابرین معرفة الله ایله تکلیف ، هم
بر فائده بی مفید دکل ، همده ضایعدر .

بو ، اگر معرفتک حال عدمنده ایسه مکلفک کندیسیله
تکلیفک صحت و صدورنده علم ، قدرت ، اراده کبی
محتاج ایله صایلیبر صفتلرنی بیلمیان تکلیفدن غافلدر .
غافل تکلیف ایسه هم محال ایله تکلیف ، همده
فائده سنزدر .

(مرجع ثانی)

افعال عباددن ظلم ، شرک ، فسق کبی بر طاقم شیلرک
چوغنی قبیحدر . عم الهی بوبله فعللرک قبیحه تعلق
ایتدیکی کبی بونلر کیلری راتمه دن استغناسنه دخی تعلق
ایتدیکنندن ، جناب واجب حکیمدر . بونلری راتماز .

(جوابی)

عقلای اولان حسن و قبیحی تسلیمدن صکره بونلرک
سوزلری شو وجهله مردوددر :

قبیحی راتماق ، بعض کره عاقبت حمیده بی حائر
بولندیغندن قبیح دکلدر . اما او قبیحی ایشلمک :
قبیحدر .

۱ کلا دق، که تعصب دنیا را بلا، عقل ایله قلب کورینک اوکنده پرده چکرده کور ایلر. دیدکن صکره جواباً دیورکه :

بونک کبی اسملرک - که کافر، ظالم، امشالی کله لر در - فعل کنیدیسه قائم بولنا نلر حقنده دیلوبده فعلک موجودی حقنده دیلیدیکنی بولنر اصل اولمشده یلمیورلر .

کورمیورلرمی که ؟ حضرت الیه محاررنده ایحاد ایتدیکی صفترایله محاررندن بشقه برشی متصف دکلر . اهل سنتک بو خصوصده کی ادله سمیه سی خصوصیت اعتباریله بر قاج درلودر .

نته کم بعضی هر شیئه یاخود یا لکیز عمل عده متعلق (خلق) لفظی ایله ، بعضی ده (جمل) یاخود (فعل) یاخود دها بولنرله امشالی بر ملقم لفظلر ایله وارددر .

کله هر شیئه متعلق (خلق) لفظی ایله وارد اولانلرینه :
۱ - (لا اله الا هو خالق کل شیء فاعبده)
قول شریفدر ؛ که الله تعالی حضرتلری ؛ تفخر و عبادته استحقاقی بیان ایچون بیورمشدر . بو صورته بو آیتی افعال الیه سی کبی بعض اشیا بی خالق اولدیغه حمل ، صحیح دکل ، چونکه سره (معتزله) کوره جناب باری کبی هر حیوانده افعال اختیاریه سنک خالقیدر . ایدی آتیدن مقصود اولان تفخر ایله عبادته استحقاق ؛ ضایعدر . بلکه عمومیت اوزره حمل ؛ صحیحدر . بنابرین اعمال عبادی (کل شیء) لفظ شریفی مشتملدر . اما قدیم - که جناب اللهدر - عقلاً لفظ مذ کوردن خارجدر . برده صورت قطعیده بیلیرکه متکلم ؛ عمومیتله سوبلیدیکی سوزده داخل دکلر . مثلاً شو اوه کیرنلرک هر بریسه اکرام ایتدم ، جمله سنی سوبلیان کیمسه بی (هر بریسه) سوزنی ،

فعل عبد ؛ ایجاد الیه دکلر .

ترتیب ایده بیله جکک کی شو طررده دخی :

فعل عبد ؛ اراده سنه تابع ایسه ایجاد الیه دکلر . فعل عبدک اراده سنه - که ملزومدر - تبعی ایسه حقدر . بنابرین فعل عبدک ایجاد الیه اولمه سی ، نتیجه سی کنیدیسی کوسقیرورر . تنظیم ایده بیلیرسین .
(جوابی)

صفرانک بیانده سوبلیدیکنر سوز ، وجوب ایله امتناعی مفید دکل ، بلکه بعض افعاله کی وقوع ایله عدم وقوعی مفیددر .

بر ملقم فعللر وارددر ، که بشقه سنک اداره سنه تابعدر . نته کیم خدمتجیلر ایله کوله لک افعالی ؛ افسدیلرینک اداره سنه تابعدر . بو صورته کبری ، منتقصدر .

(مرجع رابع)

جناب واجب افعال عبادی موجود اولسه فاعلی اولمی لازم کلیر ؛ فاعل ایله موجود بر معنایدر . فاعلی اولسه او فعللر ایله متصف بولنور ؛ کافر ایله ظالمک معنایی ؛ کفر ایله ظلمک فاعلی ، دیدکن بشقه برشی دکلر . بوسورده

حضرت باری و تقدسک حاشاتم حاشا کفر ، فح ، ظلم ، اکل ، شرب ، قیام ، قعود ، دها بولنرک امشالی بر ملقم فاعللر ایله - که عقلانی براق ؛ کنیدیلرینه مالک بولنمین بدلانرک بیله حضرت باری تعالی شاه عما یقول الظالمون علواً کبیراً حقنده بویه شیلر ایله تفوهانده بولنقه عدم جسامترلری شویه طور سوز ؛ خاطرلرینه بیله کلز - اتصافی لازم کلیر .

(جوابی)

سعدالدین (مقاصد) نده شو سوزی :

بز بوشه بی معتزله نک سواق آدملریله عوامنکده احقرلندن ایشیدیردکده معتبر کتابلرنده کورونجه یه قدر یاقه مزنی تعجبیدن قورناره مدق . که کوردک . قطعاً

مشتعلیدر ؟ عادتاً بو سوز ؛ استئنا مثابه‌سندہ بولنوردہ
بو خروج ؛ عامک قطعیتنی محل اولہ ماز .

۲ — (ولم یکن له شریک فی الملک وخلق کل
شیء فقدرہ تقدیراً) نظم جلبیدر .

زیرا (کل شیء) لفظ جلیلی جمیع ممکناتہ شاملدر
وبرده (وخلق کل شیء) قول بلیغی ؛ عباد جناب واجبک
علی الاطلاق ملکیتہ شریکی دکلدلر . لکن بعض
اشیانک خالقیدلر ، توهمنی ازالہ ایچون کتورلمشدر ؛
اگر بویله بر نکستہ بناء اولسه شہسزد که شریک
باریک وجودنی نفیدن سوکره کلام مذکورک مسندر کیتی
لازم کلبر . حالوکه قرآندہ اولیله استدراکک ، حشوکه
عدم موجودیتی اتفاق کردہ بلغا و عقلا در .

۳ — (ممکناتدن موجود ممکنک هر بریسی تقدیر
وقصد ایله یاخود غرض ومصلحتہ مطابق مقدار مخصوص
اوزره خلق ایتدک) مانندہ کی (انا کل شیء خلقناه
بقدر) قول شریفدر که بو معنای افادہ‌سندن ناشی
(کل شیء) لفظنک منصوبیتی مختاردر . زیرا سرفوع
اولسه (خلقناه) لفظنک صفت ، (بقدر) لفظنک ده
خبریتی توهم ایدیا برده معنای آیت : (بزم خلق
ایلدیکمز شیئک هر بریسی قدرایله در) مانندہ بواندیغندن
هر برشیئک مخلوق الہی اولدینی ا کلاشیله ماز ، بلکه
بعض دفعه ده : اشیادن مخلوق الہی اولمیان قدر ایله
دکلدر ، معنایی ا کلاشیلبر .

عملہ متعلق (خلق) لفظی ایله ورود ایدنی شودر :
(واللہ خلقکم وما عملون) آیت کریمہ سیدر که خذف
واضاردن استغسانہ استناداً (سیویہ) ک اعتبارینہ مبنی
(ما) کلمہ می مصدریه قیلنیرسه امر ؛ ظاهر در . چونکه
بو تقدیرہ کور آیت ؛ شو : (جناب الله سزى و عملیکزک
طوبی خلق ایتدی ، مانده در .

یوق کندیسنه عائدضبرک خذفیلہ موصولہ یاییلیرسه
او زمان معنای آیت شودر :

(جناب الله سزى ایشلایکیز شیلرک طوبی حاق
ایشدی .)

بو صورتده (ما) کلمہ می عامه در که حرکات ایله
او ضاع ، معاصی الہ طاعات ، دها بونلرک امتالی بر
طاقم شیلره شاملدر . زیرا حضرت اللہک خلقیلہ می ،
یوقسه قولک خلقیلہ ؛ دیبه مختلف فیها اولان افعال
عباد هم عبدک کسبیلہ واقع همدہ عبده مستنددر .
نصوح افندی زاده :

ع . فہری

ادبیات

کائناتہ بر نظر

« تأمل سطور الکائنات فانها

من الملاء الاعلی الیک رسائل »

انسان کوزلرینی صفحات کائناتہ عطف ایتدیکه
فکرینی نورلر ایچده براقه جتی نیجه مناسظر لطیفیه یی
مشاهده می موفق اولور .

مائى ، لطیف سماتک ؛ او فضای شعشعه نمارک
تماشاستدن متحصل طلوعات فکریه ، سنوحات قلبیه نه قدر
بارلاق ؛ نه قدر عالیدر ! ..

هر کون بشقه بر طراوتله طلوع ایدرک لطافتیلہ ،
تلاء آتیلہ افقلمری یالدرلایان زرین کونش نه قدر روحانی
نه قدر جامع مایلدر ! ..

لکن بو خارقه مشیتک اقصاءه قریب هر طرفه
سونک ، سونک ضیالزینی نشر ایدرک غریبه باشلامسی ؛
افقده خونین بر منظره دن باشقه بر اثر براقیوب نابید
اولمی ایسه نه درجه مؤثر نه درجه حزن آور ر ! ..